

Økonomisk omstilling 2024-27

Orientering til hovedutvalget for arbeid, aktivitet og inkludering

3 hovedforhold som omtales

- Usaldert underskudd og innsparingsbehov
- Sentralt utfordringsbilde og handlingsrom
- Lokalt for programområdene i AAI – status allerede igangsatt tiltak

Handlings- og økonomiplanen

- Saken som kommunedirektøren nå har lagt fram, følger opp det som står i handlings- og økonomiplanen for perioden 2024-27.
- Usaldert underskudd for 2024 på rundt 30 millioner kroner.
- Innsparingsbehov på 150 millioner kroner for de kommende årene.
- Kommunedirektøren legger opp til at saken om økonomisk omstilling står på agendaen i de politiske møterundene fram til sommeren og behandlingen av rammesaken i juni.

Handlings- og økonomiplan 2024-2027

Vedtatt av kommunestyret

12.12.2023

Foto: Drammen kommune

Hensikten med sakene

- Holde kommunestyret orientert om arbeidet.
- Legge fram ulike alternativer for å få politiske vurderinger og styringssignaler.
- Sikre et best mulig grunnlag for kommunestyret når de endelige beslutningene skal tas.

Kommunedirektørens intensjon

- I de neste møterundene fattes det prinsippvedtak før det blir aktuelt å diskutere og beslutte mer konkrete tiltak
  - Eksempelvis vil det være naturlig at det gjøres en prinsipiell vurdering av om det skal ses på skolestruktur eller ikke, før man begynner å vurdere hvilke konsekvenser dette har for den enkelte skole
  - Altså ...
    - ... først prinsippvedtak
    - ... deretter realitetsvedtak

Nødvendig å ta krevende valg

- Dette blir sikkert en krevende prosess, både for dere politikere og oss i administrasjon.
- Det kommer etter hvert forslag om kutt som vil være smertefulle og upopulære, og det vil måtte tas beslutninger som er smertefulle og upopulære.
- Fra administrasjonens side skal vi gjøre det vi kan for å legge til rette for gode prosesser, slik at det gjennomføres kutt som både gir økonomisk effekt for kommunen og at konsekvensen for brukere og innbyggere blir minst mulig.
- Men det er ikke realistisk å tro at vi skal klare å redusere driften med 150 millioner kroner uten noen form for konsekvenser og at det er brukere eller innbyggere som opplever at de får et dårligere tilbud.
- Drammen kommune er svært effektivt drevet i dag, og det vil merkes når 150 millioner kroner skal bort. Det kommer vi ikke unna.

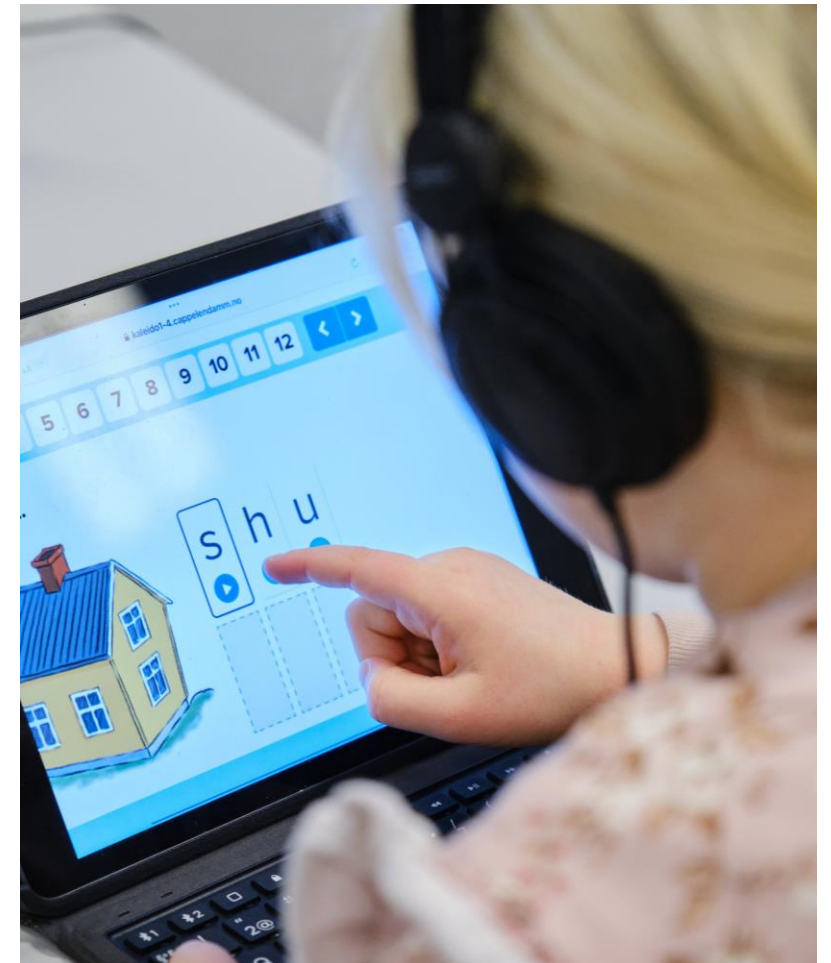
Noen utviklingstrender peker i gal retning

- Budsjettet for 2024 har et usaldert underskudd på drøye 30 millioner kroner.
- Flere programområder har altfor høy fart og for høyt forbruk inn i 2024.
- Vi ser noen klare utviklingstrender gjennom 2023, og mange av dem peker i gal retning
  - Økt bruk av overtid, vikarer og ekstrahjelp
  - Høy prisvekst
  - Økte kjøp av private tjenester utenfor egen kommune
  - Økning i spesialpedagogisk hjelp
  - Flere barn uten rettigheter i barnehage
  - Økte brukerbehov innen mange tjenester
- Høyere inntekter enn budsjettet «redder» på mange måter 2023-resultatet

Ikke økonomisk rom for å styrke tjenesteområdene gjennom året

- Merforbruket i 2023 i programområdene er anslått til 43,8 millioner kroner. Dette kommer etter at programområdene ble tilført 52 millioner kroner i 2. tertial og at de fikk tilbakeført mindreforbruk fra 2022 i 1. tertial.
- Nå blir det tøffere tider for alle. Kommunen får ikke et positivt driftsresultat for 2023. Dermed er det ingen av programområdene som i utgangspunktet får med seg noe av mindreforbruket fra i fjor. Det er heller **ikke rom i budsjettene våre til å styrke programområdene gjennom året**, slik det er gjort de foregående årene.

Krevende nok å holde årets budsjettammer

- Kommunedirektørens vurdering er derfor at programområdene i første omgang må tilpasse driften sin til budsjettammene for 2024 og sørge for å holde disse.
- På bakgrunn av dette er det kommunedirektørens vurdering at det ikke er forsvarlig eller realistisk å pålegge programområdene et salderingsbehov på drøye 30 millioner kroner, men at dette beløpet blir liggende sentralt og salderes mot merinntekter eller mindreforbruk på kommunens sentrale poster i 2024.

Tiltak i 2024 for å sikre økonomisk balanse

- For året vi nå nettopp har startet på, vil kommunedirektøren være opptatt av disse tiltakene for å sikre økonomisk balanse:
  - Stram økonomioppfølging gjennom året innenfor de programområdene som har de største problemene med å holde budsjettene sine.
  - Dersom vi ser avvik mot budsjettene, kreves det at programområdene umiddelbart iverksetter realistiske tiltak for å sikre at budsjettrammene holdes for året som helhet.
  - Reduksjon i bruk av overtid, vikarer og ekstrahjelp
  - Bemanningsbyråer skal ikke benyttes for å dekke kortsiktige behov for bemanning
  - Konsulentbruken skal reduseres til et minimum
  - Kommunestyrets vedtak om ansettelsesstopp skal tolkes strengt
  - Opprettelse av nye stillinger skal godkjennes på kommunedirektørnivå
  - Identifisere og igangsette utredninger med sikte på effektivisering og gevinstrealisering innen ulike fagområder.
  - Fortette i bygg som benyttes til administrative funksjoner

Mulige tiltak, men ikke forslag

- Så kommer vi til 2025 og årene fremover. Her har kommunedirektøren sett på ulike temaer som det vil være naturlig å vurdere i en prosess med å redusere driftskostnadene med 150 millioner kroner.
- I tillegg til å se på temaene, legges det fram noen mulige tiltak. Dette er ikke forslag fra kommunedirektøren, men et forsøk på å vise dere hvilket handlingsrom og hvilke mulige tiltak som kan vurderes.

Ikke avvis temaer eller muligheter eller vedta konkrete tiltak nå

- Med tanke på at vi skal inn i en krevende prosess, som forhåpentligvis også skal bli god, er kommunedirektørens håp at dere ikke nå avviser tiltak som nevnes, eller at dere allerede nå bestemmer dere for at et tiltak må gjennomføres.
- Foreløpig vet vi for lite om den økonomiske konsekvensen av tiltakene og effekten av dem. Sammen må vi unngå at vi gjennomfører tiltak som gir liten økonomisk effekt og utilsiktede konsekvenser for brukerne eller innbyggerne.

Flere alternativer og muligens anbefalinger i neste møterunde

- Så kommunedirektørens råd til dere folkevalgte er at vi alle sammen puster med magen, ser på de aktuelle tiltakene og vurderer konsekvensen av dem.
- I neste møterunde kommer kommunedirektøren med noen flere alternativer og muligens også noen anbefalinger.
- Det som omtales i saken som kommer til politisk behandling nå – og som altså er et forsøk på å vise handlingsrommet, er følgende sju temaer med eksempler på mulige tiltak:

1. Strukturelle endringer i tjenestetilbudet

- Barnehagestruktur
- Skolestruktur
- Antall kommunedeler
- Antall knutepunkter

2. Demografiske endringer

- Befolkningsutviklingen i kommunen innebærer at midler må kanaliseres fra barn og unge til omsorgstjenestene
- En strategi som må vurderes, er om den årlige demografikompensasjonen er lavere enn det forventet utgiftsvekst er for de tjenesteområdene som er i vekst

3. Omfang og kvalitet på kommunale tjenester

- Drammen kommune har lengre åpningstider i barnehagene enn andre storkommuner. Er det aktuelt å vurdere redusert åpningstid i barnehagene?
- Vurdere å legge ned tilbud, nedskalere tilbud eller i større grad se tilbud i sammenheng, for eksempel Aktive lokalsamfunn, nærutvalgene, knutepunktene, sommerskolen, First Lego League og så videre

4. Organisering og bemanning

- Kommunedirektøren er i gang med å se på de to øverste ledelsesnivåene, samt organisering av stabene

5. Bruk av kommunale bygg og vurdering av nødvendigheten av å leie lokaler eksternt

- Vurdere innføring av internhusleiemodell som gir incentiver til effektiv bruk av lokaler
- Lage en plan for fortetting i administrasjonslokaler
- Vurdere å si opp lokalene først og finne en god løsning i oppsigelsestiden

6. Teknologi og digitalisering

- Generelt er norske kommuner for dårlige til å utarbeide gevinstanalyser, og hvis disse er laget, for dårlige til å ta ut gevinsten.
- Vurdere om det er mulig med bruk av kunstig intelligens i repetetive arbeidsprosesser, for eksempel økonomirapportering og utarbeidelse av årshjulsdokumentene.

7. Sykefravær

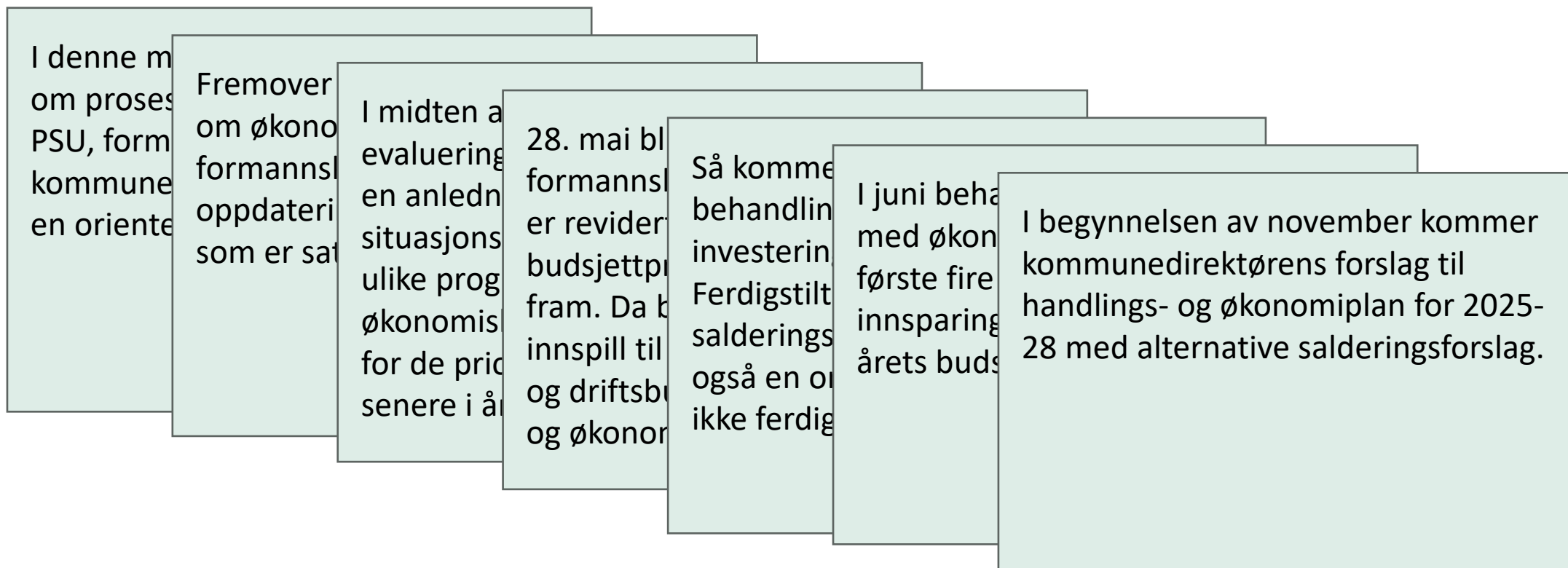
- I likhet med de fleste kommuner i landet har sykefraværet i Drammen etablert seg på et høyere nivå enn før pandemien
- Sykefraværet må ned om målet om en sunn kommuneøkonomi skal nås
- Med et sykefravær på 9 prosent og 7.700 medarbeidere, betyr det at nesten 700 medarbeidere er borte fra jobb hver dag

Proessen gjennom 2024 og involveringen av dere folkevalgte

- Det var temaene som vurderes og analyseres nærmere. Når det gjelder prosessen gjennom 2024 og involveringen av dere folkevalgte, ser vi for oss den slik:

P07 Rus, psykisk helse og avhengighet

- Nedtrekkstiltakene fra HØP 2023-2026 – godt i gang
  - Stordriftsfordeler gjennom omorgansiering, større team innen ambulant oppfølging og samtidig bedre tilgjengelig i gjennom døgnet.
  - Effektivisering av arbeidsprosesser gjennom ny teknolog
  - Når alle tiltak er ferdig (2026) er **effekten et nedtrekk på 5 mill** sett opp mot 2023 budsjettet
- HØP siden 2020:
  - Økt variasjonen i bo og tjenestetilbudet for å håndtere et økende behov for de med alvorlig rus og psykisk lidelser. Statlig refusjon for ressurskrevende brukere og ingen overliggerfaktura fra sykehus.
  - Effekten av å forebygge gjennom lavterskel mottak er vanskelig å måle, men den er der. Tilbud gis tidlig i grupper i stedet for bare 1:1. Digitaliserte tilbud.
  - Marginalt bruk av overtid og vikarer – brukernes behov og kultur for fleksibel bruk av personal i stasjonære og ambulante tjenester.

P08- Sosialtjeneste, etablering og bolig

- Nedtrekkstiltakene i HØP 2023-2026 er godt i gang
  - Stordriftsfordeler gjennom omorganisering
  - Tverrfaglig innsats for å redusere husleierestanser
  - Økt innsats for unge sosialhjelpsmottakere gjennom «Gnist» – arbeidsformidling
  - Sentralisering NAV-kontor
  - Når alle tiltak er gjennomført (2026) er **effekten et nedtrekk på 10 mill** sett opp mot 2023 budsjettet
- HØP siden 2020
  - Rammen har blitt påvirket av faktorer som er vanskelig å styre; eks pandemi, krig i Ukraina, dyrtid. Holdt budsjettetrammen de siste to årene tiltross for mange usikre ytre faktorer.
  - Men... levekårsutfordringer i Drammen, sysselsettingsandelen i arbeidsfør alder. Strømsø områdesatsning 2030 med statlig finansiering skal gi effekt over tid.
  - Sosial boligutvikling- behov for nye boligsosiale prosjekter – bo godt hjemme med demografiske endringer – langsiktig redusert utgiftsbehov

P05 – Tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne

- Innsparingstiltak - utvikling
  - Omdisponert areal fra avlastning til boform.
  - Avvikle og erstatning av lite kostnadseffektive boenheter (små enheter) - omdisponert bruk av eksisterende boligmasse
  - Transport tjeneste i egen regi
  - Tjenesteutviklingsprosjektet
- HØP siden 2020
  - Ekstern gjennomgang av ressursprioriteringer og fremskrevet behov for tjenester og bolig
  - Funn av stor vekst av antall tjenestemottakere fra 2020 - flere 18 åringer
  - Har fulgt utviklingen nøye og oppdaterer behovsframskrivning årlig - slik at langsiktig planlegging treffer best mulig – flytting i egen bolig medfører endring i behovet for tjenester
  - Boformer og tjenester må gi den enkelte trygghet og mulighet til å mestre mest mulig selv
- Økonomisk ramme og brukervekst 2024 - 2027
  - Fokus på en bærekraftig utvikling av innholdet i bolig- og tjenestetilbudet
  - Prosjekt tjenesteutvikling – boformer, tidlig innsats, samhandling og medvirkning
  - Basert på brukervekst - øke antall boformer på en økonomisk bærekraftig måte

Oppsummering

- Kommunedirektøren både forventer og ønsker debatt om de ulike forslagene som legges fram gjennom prosessen.
- Men det er vårt håp at ingen – i denne fasen – lukker noen dører.
- Vi må ta noen tøffe grep for å få en sunn kommuneøkonomi, og kommunedirektøren håper at vi sammen kan utforske hvilke muligheter vi har, for å finne de beste løsningene.

**DRAMMEN
KOMMUNE**
- et godt sted å leve